

दोन जयजयकार

नवीनतम एसडीजी निर्देशांकात भारताने गुण मिळवले, परंतु पद्धतशीरपणे केलेले बदल चिंतेचे कारण आहे

स्वच्छ ऊर्जा, शहरी विकास आणि आरोग्याशी संबंधित शाश्वत विकास उद्दिष्टे (एसडीजी) साध्य करण्यासाठी भारताने योग्य दिशेने जोर लावला आहे, यामुळे २०१९ मध्ये एसडीजीचा एकूण स्कोअर ६० वरून २०२१ मध्ये ६६ पर्यंत सुधारण्यास मदत झाली आहे, असे नीती आयोगाच्या एसडीजी इंडिया इंडेक्स २०२०-२१ ने म्हटले आहे.

- दारिद्र्य आणि भूक निर्मूलनावरील एसडीजींव्यतिरिक्त,
- विशेषतः परवडणारी, स्वच्छ ऊर्जा उपलब्ध ते संबंधित उपायांनी अनेक राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेशांमध्ये सुधारणा दर्शविल्या.
- वीज आणि स्वच्छ स्वयंपाकाच्या इंधनात घरांचा प्रवेश सुधारण्याची मोहीम हा एक महत्वाचा घटक असल्याचे दिसून आले आहे.

हे आनंदाचे कारण असले, तरी उद्योग, नाविन्य आणि पायाभूत सुविधांच्या क्षेत्रात काम आणि आर्थिक वाढीव्यतिरिक्त मोठी घट झाली आहे, असे निर्देशांकात स्पष्ट झाले आहे, सीओव्हीआयडी-१९ साथीच्या रोगाचा सामना करू इच्छिणाऱ्या सरकारांनी लादलेल्या लॉकडाऊनमुळे पुन्हा ते अधिकच वाईट झाले आहे. परंतु एकीकडे दक्षिण आणि पश्चिम ेकडील राज्ये आणि दुसरीकडे उत्तर-मध्य आणि पूर्व राज्ये यांच्यातील एसडीजीवरील कामगिरीतील तीव्र मतभेद सामाजिक-आर्थिक आणि प्रशासनातील विषमता कायम ठेवण्यास निर्देश करतात. यामुळे, जर त्याकडे लक्ष दिले गेले नाही, तर संघीय आव्हाने आणि परिणाम वाढतील, जसे काही वाईट राज्यांमध्ये दुसर् या लाटेदरम्यान सार्वजनिक आरोग्य आव्हानांमध्ये दिसून आले आहे.

प्रमुख निर्देशांकांमध्ये सुधारणा झाली असली, तरी निर्देशांकाने कुतूहलाने काही पद्धतशीर बदल केले आहेत जे मागील वर्षात काही एसडीजीवर तुलना करतात. विषमतेवरील एसडीजी २०१९ पेक्षा जास्त सुधारणा दर्शवते, परंतु गुण मोजण्यासाठी वापरले जाणारे निर्देशक बदलले आहेत. २०२०-२१ चा निर्देशांक अनेक आर्थिक निर्देशांक कमी करतो आणि कायदेमंडळ आणि स्थानिक प्रशासन संस्थांमध्ये उपेक्षित समुदायातील महिला आणि लोकांचे प्रतिनिधित्व आणि अनुसूचित जाती/जमाती समुदायांविरुद्धचे गुन्हे यांसारख्या सामाजिक समानतेच्या सूचकांका अधिक वजन देतो. सुप्रसिद्ध गिनी गुणांक उपाय आणि ग्रामीण आणि शहरी लोकसंख्येच्या ४०% लोकांमध्ये दरडोई घरगुती खर्चाचा विकास दर (त्याऐवजी, सर्वात कमी दोन संपत्ती पंचिलमधील लोकसंख्येची टक्केवारी च वापरली जाते), विषमतेवरील एसडीजी स्कोअर संपत्तीच्या विषमतेवर साथीचा परिणाम टिपण्यास चुकला आहे असे दिसते. सीओव्हीआयडी-१९ च्या परिणामाचे संयुक्त राष्ट्रांनी केलेल्या मूल्यांकनात म्हटले होते की दक्षिण आशियाई प्रदेशात वाढती विषमता दिसू शकते. इतर एसडीजी मोजण्याबाबतच्या पद्धतशीर मुद्द्यांना यापूर्वी हिरवा झेंडा दाखवण्यात आला आहे, परंतु आर्थिक विषमतेचे पुरेसे मोजमाप न होणे ही एक स्पष्ट चूक असल्याचे दिसते. पहिल्या लाटेप्रमाणे, दुसर् या लाटेचे, अधिक मृत्यूसह, उपजीविकेवर आणि नोकऱ्यांवर असेच परिणाम झाले आहेत. एसडीजी मिळविण्याच्या प्रयत्नात भारतासाठी चांगला स्कोअर काही प्रमाणात आनंद देईल, परंतु सरकारांनी वाढती विषमता आणि आर्थिक निराशा यांसारख्या महत्वाच्या मुद्द्यांवर लक्ष केंद्रित करण्याचे काम केले पाहिजे.